

LUND UNIVERSITY

Faror med att låta marknaden utveckla tjänster

Larsson, Anna

Published in:

Ping : ett magasin från DIK - det kreativa facket

2012

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Larsson, A. (2012). Faror med att låta marknaden utveckla tjänster. *Ping : ett magasin från DIK - det kreativa facket*, 19 november 2012. <http://www.dik.se/artikel/18210/faror-med-att-lata-marknaden-utveckla-tjanster>

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Faror med att låta marknaden utveckla tjänster

I Pelle Snickars (2012) krönika ”Öppna data ett sätt att slippa investera” i senaste Ping (nr 2)¹ problematiserar han det faktum att många muséer, myndigheter och bibliotek gör sina rådata fritt tillgängliga för marknaden så att marknadsaktörer kan bygga innovativa e-tjänster runt datan för att sedan sälja tillbaka dessa tjänster. Detta ser han som riskabelt och menar att vi kan hamna i ett läge där vi får köpa tillbaka den förpackade informationen dyrt.

På universitetsbiblioteken har vi exemplet med de vetenskapliga tidskrifterna där biblioteken för dyra pengar får köpa tillbaka tillgången till artiklar som bygger på forskning som i många fall finansierats med skattemedel och som skrivits av forskare avlönade med skattemedel. Hur blev det så? Jo, för att en extern aktör paketererat artikeln i tidskriften. Detta vägval gjordes långt tillbaka i tiden då många vetenskapliga institutioner och sällskap ansåg att det var rationellt och praktiskt att lägga ut arbetet med att göra tidskrifter till en extern aktör på marknaden. Detta val som antagligen framstod som både rationellt och kanske även harmlöst har i efterhand fått förödande konsekvenser för universiteten och för samhället vad gäller kostnader och tillgången på forskningsresultat.

Binder kunden

Ett annat exempel är hur universitetsbiblioteken lagt ut på externa aktörer att göra bibliotekens resurser sökbara i den typ av system som kallas Discoveryverktyg eller Metasöksystem. Dessa system möjliggör för användarna att i ett Googleliknande gränssnitt söka information i ett biblioteks samlade papperspublikationer såväl som e-publikationer. E-publikationerna som köpts från många olika förlag och aggregatorer,² kan sökas i ett gränssnitt istället för i varje leverantörs dito. Problemet är att både systemen och stora delar av innehållet i systemen saluförs av ett litet antal stora aktörer som närmast har monopol på marknaden. Dessa aktörer har en affärsmodell som dels bygger på att binda kunden till sig dels på att man inte gärna samarbetar med konkurrenter (tredje part). Deras främsta tillgång vid sidan om artiklarna är metadata. Utan metadata är inte resurserna sökbara i systemet. Köper man systemet från en aktör kan resurserna från konkurrenten bli sökbara i mindre utsträckning, i värsta fall inte alls. Detta påverkar alltså i vilken grad bibliotekens resurser blir sökbara för användarna. Fria metadata skulle kanske kunna vara lösningen på problemet men hur sannolikt är det att förlagen och aggregatorerna vill ge bort sina data?

Dagens vägval påverkar

Vi har här flera exempel på att det som idag kan framstå som rationellt, kostnadseffektivt och ”lean” kanske inte alltid är det. Våra framtida vägval kommer att vara beroende av dels de vägval vi gjorde igår dels av de vägval vi gör idag. Vägval som idag framstår som vettiga kan på sikt leda till tekniska och juridiska inlåsnings effekter och olika beroenden som kan komma

¹ <http://www.dik.se/artikel/17600/oppna-data-ar-ett-satt-att-slipa-investera>

² Aggregator är företag som erbjuder böcker och tidskrifter med mera från flera olika förlag.

att stå skattebetalarna dyrt avseende omställningskostnader. Men det handlar även om kontroll. Snickars skriver om public service som har valt en annan väg. De behåller kontrollen över sina data som de tillgängliggör i egna innovativa applikationer och på så vis blir marknadsledande.